مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

عبدالباري جهاني

۲۰۲۰/۰۹/۲۳

شاه شجاع، امير دوست محمد خان او برتانيه

نه دیرشمه برخه

څلورم فصل

افغانستان د انګرېزانو له ماتي او وتلو وروسته:

په افغانستان کي د انګرېزانو د پوځونو له ماتي او وتلو وروسته د دې هیواد ستونزي ختمي نه سوې بلکه لا نوري ستونزي هم ورته پیدا سوې. هغوی لکه څرنګه چي پر افغانستان باندي د ظالمانه او بې موجبه یرغل سره هم ځانونو او هم افغانانو ته تاوان ورساوه هغسې يې له وتلو سره د قومي اختلافاتو او ستونزو داسي تخمونه وشيندل چي افغانانو تر ډېره وخته پوري د آرامی مخه ونه لیده او که يې کراري په برخه سوې وي نو هغه به هم موقتي او د ډېر لږ وخت لپاره وه.

سردار محمد اکبرخان د انګرېزانو یرغمل، تر ډېره ځایه، له دې امله ورسره ساتلي وه چي په دې توګه جنرال سېل له جلال آباد څخه وتلو ته مجبور کړي. جنرال سېل، چي په یوه میاشت کي يې ځان له کابل څخه جلال آباد ته نیژدې تر فتح آباد پوري رسولی او تولو لار يې جنګونه کړي او تلفات يې لیدلي وه، د جلال آباد پرېښودلو ته حاضر نه وو. هغه پوهېدی چي که يې د ګارنیزون څخه حرکت وکړ تر پېښور پوري به يې ، له تولي قوی څخه، یو تن هم ژوندی ونه رسیږي. له جنرال سېل څخه مخکي مکناټن هم غوښتنه کړې وه چي کابل ته ورسي او هغه ته نجات ورکړي مګر جنرال سېل او د هغه قوه په داسي حال کي وه چي ایله ځان يې ساتلی وای. جنرال سېل پخپله مرستي ته ضرورت درلود. ده په پېښور کي د ګورنرجنرال استازي کپتان مکسن ته ولیکل چي ما غوښتل چي د کابل د قوي سره د مرستي لپاره هغي خواته حرکت وکړم خو له یوې خوا مي د بار وړونکو حیوانانو څښتنان را څخه تښېدلي دي او نور پیدا کولای نه سم او له بلي خوا مي سم نیمايي مواد له کابل څخه تر فتح آباد پوري د دښمن لاسته ورغلي دي او په عین وخت کي جلال آباد د لغمان له لوري تر تهدید لاندي دی. جنرال سېل له مکسن څخه هیله کړې وه چي که له سیکهانو څخه وغواړي چي دوه سوه زره د توپک مرمی ورته برابري کړای سي ځکه چي دوی د دفاع لپاره مهماتو ته اړتیا لري. (پېپرز ص ص ۱۶-۱۷)

جنرال سېل، د نومبر پر پنځه لسمه، پېښور ته لیکلي وه چي که له جلال آباد څخه کابل ته حرکت وکړي نو لږترلږه په شپږو ورځو کي به ځان کابل ته رسوي؛ په داسي حال کي چي له ده سره یوازي د دوو ورځو جګړې لپاره مرمی او مهمات موجود دي او ضمنا يې د ټپیانو شمېر درېو سوو تنو ته رسېدلی دی او دا کسان ورسره نقلولای نه سي. ده لیکلي وه چي په اوسنیو شرایطو کي د خپل حکومت د حیثیت او ګټو د ساتلو لپاره دا لازمه بولي چي له جلال آباد څخه دفاع وکړي. جنرال سېل ضمنا لیکلي وه چي تېره ورځ د دښمن پنځو زرو تنو حمله ورباندي وکړه او څلېرویشت ساعته يې مرمی ورباندي و اورولې. موږ ته يې سخت تلفات را واړول. که څه هم چي زموږ ډېرمن مونتیت هغوی ته ماته ورکړه خو زه یقین لرم چي هغوی به بیا راځي او موږ باید د خپلي دفاع لپاره ځانونه تیار کړو. (هغه کتاب ص ۱۷)

جنرال سېل د نومبر پر دیارلسمه سهار جلال آباد ته ننووت او د ښار په اشغالولو يې بنا وکړه. د ښار او شاوخوا اوسېدونکي ځکه وارخطا سول چي دوی فکر کاوه د انګرېزانو دا قوه هندوستان ته روانه ده. کله چي د سېل قوه ښار ته داخله سوه نو اوسېدونکي یوې او بلي خواته وتښتېدل او ښار بېله جنګه د سېل لاس ته ورغی. سېل لا په ښار کي خپله قوه نه وه ځای پر ځای کړي او لا يې د ښار د دفاع په تقویه کولو لاس نه وو پوري کړی چي د ښار له شاوخوا څخه غازیان ورباندي را وګرځېدل او دوی ته يې اخطارونه ورکول چي که له ښاره څخه ونه وزي نو تول به قتل کړي. د ښار دفاعي حالت ډېر سخت کمزوری وو او جنرال سېل سمدستي جنګي شورا جوړه کړه. په دې شورا کي مهم سوال دا وو چي قوه بالاحصار ته، چي هم تنګ وو او هم يې له سره جوړېدل غوښتل، نقل کړي او که په ښار کي پاته سي او خپله دفاع وکړي. د اکثریت صاحب منصبانو نظر په ښار کي د پاته کېدلو پر خواوو؛ ځکه چي دوی فکر کاوه که چیري بالاحصار ته انتقال سي نو افغانان به دا د دوی کمزوري وبولي او د محاصرې د کار سختولو او حملو ته به زور ورکړي. (کې ص ص ۲۰۱-۲۰۲)

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په ځير و لولئ

رابرټ سېل، د نومبر پر اته لسمه، په پېښور کي سیاسي استازي ته ولیکل چي ګارنیزون ته زموږ له رسېدلو سره په سبا ماښام، له څلورو خواوو حمله راباندي وسوه. سېل د دښمنانو شمېر لږترلږه پنځه زره تنه ښیي او وایی چي زموږ عسکرو په متقابله حمله لاس پوري کړ او دښمنانو ته یې له سختو تلفاتو رسولو څخه وروسته هغوی پر شا کړل او له هغه راهیسي بیا چا حمله نه ده راباندي کړې. (پېپرز ص ۱۸ مکتوب لمبر ۱۵)
اکبرخان ته په فتح آباد کي معلومه سوه چي جنرال سېل د تسلیمېدلو یا پېښور ته د حرکت کولو خیال نه لري؛ نو خپل یرغمل یې محمدشاه خان ته وسپارل او پخپله یې په جلال آباد کي د دښمن د ګارنیزون د محاصره کولو کار پیل کړ.
په فیروز پور کي د ګورنرجنرال د استازي مرستیال کپتان هینري لارنس په هغه ښار کي له کرنل وایلډ څخه وغوښتل چي د ګورنرجنرال له امر سره سم د پېښور پر لور حرکت وکړي، او چي هر څومره ژر کېدلای سي، په جلال آباد کي د محاصره سوي قوي سره مرستي ته ځان ورسوي. (هغه کتاب مکتوب ۲۱)
کرنل وایلډ د ډسمبر پر اووه ویشتمه ځان پېښور ته ورساوه او د جنوري په میاشت کي یې د خیبر د درې پر لور حرکت وکړ. دا وخت د مکناټن د وژل کېدلو او په کابل کي د انګرېزانو د پوځ د تباه کېدلو رپوټونه پېښور او شاوخوا ټولو سیمو حتی هندوستان ته رسېدلي وه او ټولو مسلمانانو ته یې د انګرېزانو له سلطې څخه د ژغورل کېدلو هیله پیدا کړې وه. د انګرېزانو د پوځ د نه ماتېدلو طلسم مات سوی وو او سیمه ټوله په ښور کي وه. کرنل وایلډ په دغه حال کي د خیبر پر خوا حرکت وکړ. علي مسجد ته یې ځان په ډېرو خواریو ورساوه او په علي مسجد کي د اپرېدیو له سخت مقاومت سره مخامخ سو. قوه یې ګډه وډه سوه او پخپله کرنل وایلډ هم داسي سخت ټپي سو چي پېښور ته یې په کجاوه کي ورساوه. (ډیورنډ ص ۳۹۰)
د کرنل وایلډ د قوې له ماتېدلو سره، جنرال سېل له هري خوا د مرستي له رسېدلو څخه نا امیده سو او د انګرېزانو د پوځ اعلی قوماندان سر جسپیر نیکول ته یې ولیکل چي موږ بیا هم ستاسي مرستي ته سترګي پر لاره یو او باور لرو چي راوبه رسیږي او موږ به تر وروستي سري پوري مقاومت کوو. (هغه کتاب ص ۳۹۱)
په لومړي سر کي، ګورنرجنرال لارډ الینبرا د افغانستان او لږ ترلږه د کابل د بیا اشغالولو پلان نه درلود. هغه د جنرال سېل د قوې محاصره کېدلو او په وروسته کي په خیبر کي د کرنل وایلډ د قوې ماتېدلو وارخطا کړی وو او د جنرال پالک د لیږلو څخه یوازینی هدف یې د جنرال سېل د قوې ژغورل وه. خو په جلال آباد کي د جنرال سېل د قوې ماتېدلو یو څه زړه ورکړ او د لیکونو لهجې یې تغییر ورکړ. ده، په لومړي سرکي، غوښتل چي له کندهار څخه د جنرال ناټ قوه د کوټک له لاري هندوستان ته ورسوي او په سند او بلوچستان کي یې تورن جنرال اینګلینډ ته هدایت ورکړی وو چي د جنرال ناټ سره د قواوو په را ایستلو کي مرسته وکړي او اکمالات ورته برابر کړي. خو کله چي جنرال ناټ ورته ولیکل چي غواړي د قلات او غزني له لاري کابل ته ورسیږي نو ګورنرجنرال هم د ده فیصله ورسره ومنله خو بیا یې هم زړه ډېر دربدی او هغه ته یې د ښېړ احتیاط توصیه کوله.
« که تا د غزني، کابل او جلال آباد له لاري د راوتلو فیصله کړې وي نو زه وایم په هغه صورت کي به ته ډېرو زیاتو اکمالاتو او د انتقال وسایلو ته اړتیا ولري، او ته به له کندهار څخه د حرکت کولو سره سم، له هندوستان سره د ارتباط ټینګولو څخه محروم یې. زه ستا د پوځ پر زړه ورتیا او ستا د قوماندې پر وړتیا باندي باور لرم او په دې کي هیڅ شک نه لرم چي ته به په دې عملیاتو کي بریالی سې. مګر دا چي ته به د خپل مارش په جریان کي د پوځ لپاره خوراکي مواد او د حیوانانو لپاره واښه پیدا کړای سې کنه، ستا برې په دې دوو خبرو پوري تړلی دی.
تاته باید دا معلومه وي چي داد افغانانو فوق العاده جرأت نه وو چي موږ ته یې ماته راکړه بلکه د خوراکي موادو نیستی او ساړه موسم شکست را په برخه کړ او په کابل کي زموږ د پوځ د تباهی علت سو. تا ته باید، ما غوندي، معلومه وي چي که زموږ پوځ د هر علت له مخي یو ځل بیا ماته وکړي نو په هند کي به زموږ د حکومت لپاره مرګانی ګوزار وي.
زه دا نه وایم چي په غزني او کابل کي به، چي زموږ پر پوځ باندي تباهی راغلي دي، ستا بریالی مارش په هند کي زموږ د حکومت لپاره چنداني ارزښت ونه لري. بلکه زه په دې پوهېږم چي ستا دغه برې به زموږ د عسکرو پر روحیاتو، په اسیا کي زموږ پر دښمنانو او دوستانو، زموږ پر ټولو وطنوالو او پر ټولو خارجي هیوادونو او اروپا باندي ځه اغېزه ولري. دا یوه داسي عادلانه آرزو ده چي که پوره سي نو تر مابه هیڅوک زیات په خوشاله نه وي مګر زه دا هم وینم چي په دغه لاره کي ناکامي به موږ ته داسي تباهي راولي چي په هیڅ توګه به جبرانېدلای نه سي؛ او زه تاته توصیه کوم چي په دې مارش کي له ضروري احتیاط څخه کار واخلې او ځان په دې حقیقت پوه کړې چي هر څومره چي د دې مارش د بري ګټي ډېري دي په هغه اندازه یې د ناکامېدلو تاوانونه هم زیات دي.
که تا د غزني پر لار د راوتلو فیصله کړې وي نو ته باید هغه ډېر په ځان غښتلي او جوړ روغ پوځیان درسره واخلې او باقي پاته عسکر د قلعه عبدالله او کوټې له لاري واستوه.
ته د هغه ځای اوضاع ته وګوره او بیا نو فیصله وکړه چي د کندهار قلا او دفاعي ترتیبات تباه کوې کنه. مګر مخکي له هغه چي ته دغه له خطرونو ډک سفر پیل کوې نو باید چي د هغو عسکرو غم وخورې چي تر شا یې پرېږدې او هغوی ته د سند او سکر له لاري د وتلو لپاره ښېړ هدایتونه ورکړه.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

ته باید دا په یاد ولرې چې ستا دغه مارش به هغه وخت ښه بریالی وي چې په غزني او کابل کي دي له خطرونو ډک عملیات ونه ځنډوي. تا باید دا وخت ښه محاسبه کړی وي چې باید د اکتوبر په لومړۍ هفته کي خپل ځان جلال آباد ته ورسوې او په دې توګه یه تورن جنرال پالک د پوځ تر شا روان سې او محافظه به يې کړې. که ته چیري وکړای سې چې په یوه ناڅابي او قاطع حمله غزنی او کابل ونیسې نو بیا به هغه څه چې لازم بولې هغه کوې؛ او د برتانیې د پوځ طاقت به ثابت کړې، پرته له دې چې د بشر پر حقوقو تېری وکړې. ته به د غزنوي محمود له قبر څخه د هغه ګروز راوړې، چې د ده د قبر پر سر ځوړند دی او د ده له مقبرې څخه به هغه دروازې راوړې چې له سومنات څخه يې وړې دي. دا به ستا د بریالي مارش منصفانه غنمیت وي... » (پیپرز مکتوب ۴۰۴)
سره له هغه چې جنرال ناټ او جنرال پالک دواړو، ګورنرجنرال ته اطمینان ورکړی وو مګر له هغه سره بیا هم، په افغانستان کي د راتلونکو عملیاتو په باب،داسي ژوره ادنېښنه موجوده وه چې د لاسه ورکړو توپونو او حتی بندیانو تر سر هم تېرېدلو ته حاضر وو او سِري کمېټې ته د اګسټ د میاشتي په رپوټ کي يې وویل تاسي به زما د مکتوبونو له روحیې څخه پوه سوي یاست چې ما هر وخت له افغانستان څخه زموږ د پوځیانو د را ایستلو پر موضوع باندي ډېر ټینګار کړی دی.
ایلینبرا وویل ما په هغه خاوره کي چې د برتانیې پوځونو ماته پکښې خوړلې ده د توپونو د بیرته تر لاسه کولو او د بندیانو د خوشي کولو په منظور یو څه خطرونه هم منلي دي مګر زه په افغانستان کي د خپل پوځ حفاظت په هند کي د برتانیې د امپراطورۍ د حفاظت لپاره ضروري بولم؛ خو که زه په افغانستان کي د هر هدف د ترلاسه کولو لپاره خپل پوځ جدي خطرته ورکړم بیا، که مي نړۍ بخښي او که مي ستاینه کوي زه، به خپل ځان ونه بخښم.
زما هیله دا ده چې زه باید خپل پوځ خطر ته ورنه کړم او له خپلو هدایتونو څخه باید هغه څه ترلاسه کړم چې د اینګلینډ د خلکو غوښتنه وي. (مکتوب ۴۱۰)

ګورنر جنرال لارډ ایلینبرا د ۱۸۴۲ کال د مارچ پر پنځه لسمه په هند کي د برتانوي پوځونو اعلی قوماندان سرجسپیرنیکول ته، د افغانستان په باره کي، یو مفصل مکتوب ولیکی او هغه ته يې وویل چې په کابل کي د تېر کال د نومبر پر دوهمه ښورښ نه بلکه انقلاب پیل سو او بالاخره یې زموږ پوځ داسي تباه کړ چې په هند کي مو زموږ په تاریخ کي داسي تباهي نه وه لیدلې. د افغانستان ټول خلک زموږ پر ضد په مذهبي او ملي احساس یو موټی سول او موږ دې نتیجې ته ورسېدو چې که موږ افغانستان بیرته اشغال کړو نو دا به د لوېدیځ له لوري د هر یرغلګر قدرت په مقابل کي زموږ د قوت عامل نه بلکه د کمزورۍ عامل سي. په دې اساس نو هغه پالیسي له منځه تللې ده چې موږ ته يې د افغانستان پر لور د پرمختګ توصیه کوله.
لارډ ایلین برا لیکي چې موږ باید خپل پوځونه له جلال آباد، قلات، کندهار او غزني څخه په سالمه توګه را وباسو او افغانانو ته داسي ګوزار ورکړو چې هم دوی ته، هم زموږ اتباعو او هم زموږ متحدینو ته څرګنده سي چې موږ هغو کسانو ته د سزا ورکولو توان لرو چې زموږ پر پوځیانو يې ظلمونه کړي او له ترونونو څخه يې سرغړوني کړي دي. ګورنر جنرال وایي موږ باید دا وښیو چې له افغانستان څخه د کمزورۍ له امله نه راوزو بلکه موږ ته معلومه سوه چې هغه پاچا چې موږ قدرت ته ورساوه، زموږ د انتظار په خلاف، د خپلو خلکو ملاتړ نه درلود.
ګورنرجنرال ولیکل چې په جنګ کي شهرت، قوت دی. مګر که څوک خپل زړه ور پوځیان بېځایه خطرونو ته ورکړي او پر له پسې شکستونه وخوري نو د هغو پوځیانو روحیات کمزوري کیږي چې زموږ د پوځ پر قوت يې حساب کړی وي او هر وخت يې برى ګټلی وي. موږ په سند او افغانستان کي خپلو پوځیانو ته توصیه کوو چې خپل ځانونه هسي بېځایه خطرونو ته ورنه کړي او ضمنا افغانانو ته، په هغو ځایونو کي چې لازمه وي، داسي ضربه ورکړي چې زموږ له قوت څخه ووېرېږي.
د ګورنر جنرال دفتر ته معلومه سوه چې د پښتنو په سیمو، په تېره بیا د خیبر په درو او له جلال آباد څخه تر کابل پوري غرونو کي، تېرېدل او بیرته را ستنېدل اسانه کار نه دی نو ځکه يې جنرال پالک ته وظیفه ورکړه چې له یوه لوی او ښه مجهز پوځ سره د افغانستان پر لور حرکت وکړي او د جنرال سېل قوه، چې هیڅ خواته د وتلو لاره نه لري، وژغوري. جنرال پالک هم ځان پېښور ته ورساوه او هلته د لښکر په تنظیمولو، د اکمالاتو په برابرولو او د خیبر په غرونو او درو کي د تېرېدلو لپاره د سیکهانو څخه د مرستو اخیستلو او د هغوی د پوځیانو د ملګري کولو په کار لګیا سو.
د ګورنر جنرال دفتر جنرال پالک ته درې داسي توصیې وکړې چې د افغانستان په باره کي د هغوی دایمي بد نیت له ورایه ورڅخه څرګند وو. لومړی دا چې جلال آباد باید سیکهانو ته وسپارل سي. دوهم دا چې افغانان باید داسي بې اتفاقه کړي چې هیڅ وخت انګرېزانو ته خطر متوجه نه کړای سي او دریم دا چې هغوی ته داسي سزا ورکړي چې د تل لپاره يې عبرت سي او بیا له انګرېزانو سره د مقابلې کولو جرأت ونه کړي.
د ګورنر جنرال دفتر ، د ۱۸۴۲ کال د مې پر شپږویشتمه، جنرال پالک ته ولیکل چې ستاسي د دې میاشتي د اته لسمي له لیک څخه ښکاري چې سیکهان غواړي جلال آباد او یا کابل او یا دواړه د دوی وي. مګر د لاهور دربار

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

غواړي چي د جلال آباد له نیولو څخه مخکي د ټول افغانستان په برخه کي د برتانیي د حکومت په وروستی پالیسی وپوهیږي.
د ګورنر جنرال دفتر ولیکل چي جنرال پالک باید سیکهان په دې پوه کړي چي د افغانستان په برخه کي د برتانیي د حکومت پالیسي او د لاهور د حکومت پالیسي باید دا وي چي هغه هیواد باید په اینده کي دا توان ونه لري چي د ختیځ لوري ته خطر متوجه کړي او چي څه توان لري نو هغه د لویدیځ لوري څخه د تهدید د مخنیوي لپاره په کار واچوي. که د لاهور حکومت یا، د هغوی په اجازه، د جمو راجه ګان وغواړي چي د اباسین ښي اړخ ته پرتو سیمو سره د سپین غر سلسله او د هیمالیا سیمه یو ځای کړي نو د برتانیي حکومت، د اوسنیو شرایطو سره سم، د هغوی له دې هدف سره کوم مخالفت نه لري او د سیکهانو کنترول ته د جلال اباد په سپارلو کي به مرسته ورسره وکړي.
د ګورنر جنرال دفتر له دې سره یوه بله ماده تړلي ده چي د سیکهانو د تشویقولو لپاره یو دام وو مګر سیکهان یې تر پایه پوري ونه غولول. جنرال پالک ته یې هدایت ورکړی وو چي سیکهان باید د جنرال پالک د لښکر تر شا علاقه بنده نه کړي بلکه یا باید په مخ کي ځایونه اشغال کړي او یا د کابل د سیند پر کیڼ اړخ باندي حرکت وکړي او هغه سیمي ونیسي چي بالاخره به د لاهور حکومت ته سپارلي کیږي.
انګرېزانو غوښتل په دې توګه سیکهان د بلا مخي ته سپر کړي او د خیبر د اړېدیو ټول زور پر هغوی باندي ختم کړي. په دې توګه به یې هم خیبر له زیاتو تلفاتو پرته تر لاسه کړی او هم به یې سیکهان دونه کمزوري کړي وي چي بیا د دوی له غوښتنو او امر څخه د سرغروني توان ورپاته نه وي. مګر وروسته معلومه سوه چي سیکهان د انګرېزانو په چال پوهېدل او په دام کي ونه لوېدل.
د ګورنر جنرال دفتر په پای کي ولیکل چي جنرال پالک باید د ارتباطاتو د ساتلو لپاره نه د سیکهانو په ملګرتوب، چي چنداني په باور نه دی، اعتماد وکړي او نه د اړېدیو پر پیمانونو باندي حساب وکړي بلکه ټوله تکیه یې باید پر خپل مټ او قوت کړي وي. خو که یې دا قوت نه درلود او نه یې تر لاسه کولای سوای نو، که هرڅونه خطرونه ورته متوجه کیږي، باید چي پر شا سي او تر ټولو سالمه او پټمنه لاره غوره کړي. (پیپرز مکتوب ۳۳۹)
د ګورنر جنرال دفتر له دې څخه مخکي جنرال پالک ته، د افغانستان په برخه کي، د لاهور او برتانیي د حکومتونو د ګډو دلچسپیو او ستراتیژیو په باره کي، یو بل مکتوب لیکلی او په هغه کي یې د افغانستان په باره کي خپل بد نیت څرګند کړی دی. په مکتوب کي راغلي دي چي د شاه شجاع له وژل کېدلو څخه وروسته باید په اوس حالت کي د هیڅ واک او حکومت په رسمیت ونه پیژندل سي. ګورنر جنرال فکر کوي چي د لاهور حکومت به هم دغه ډول عقیده ولري. د ګورنر جنرال دفتر لیکي چي له شاه شجاع څخه مخکي امیر دوست محمدخان، د لویدیځو ګاونډیو په مرسته، خپلو ختیځو ګاونډیانو ته خطر پیښاوه. خو اوس نه یوازي دوست محمد له قدرته لیري کړه سوی دی بلکه هغه هیواد په داسي جنګونو اخته سوی دی چي که سبا دوست محمدخان بیرته قدرت ته ورسیږي دا به یې په وس کي نه وي چي خپل هیواد بیرته د پخوا په څېر ښتلی کړي.
د ګورنرجنرال دفتر لیکي چي زموږ د وروستیو اقداماتو نتیجه دا ده چي په افغانستان کي باید نه داسي دوست او نه داسي دښمن پاچا پیدا سي چي خپل هیواد یو موټی کړي او یو واحد قدرت ورڅخه جوړ کړي. افغانان په خپلو غرونو کي، که څه هم وړې وي، د یرغلګرو په مقابل کي د مقاومت کولو توان لري مګر که دوی هم سره وېشلي او هم نیسمتن وي نو بیا پر چا باندي د حملي کولو زور نه لري. ګورنر جنرال زیاتوي چي دا باید زموږ پالیسي وي چي هیڅ داسي کار ونه کړو چي افغانان خپل اختلافات پرېږدي. بې اتفاقي له دوی څخه دا زور اخلي چي تر خپلو پولو بهر چاته خطر متوجه کړي او خپل زور زموږ په مقابل کي استعمال کړي. د ګورنر جنرال دفتر جنرال پالک ته هدایت ورکوي چي د لاهور حکومت ته دا خبره روښانه کړي چي زموږ دواړو هدف باید دا وي چي افغانستان په داسي یوه حالت کي وساتو چي له لویدیځ لوري د یرغل په مقابل کي د دېوال حیثیت ولري او پر ختیځ لوري باندي د حملي کولو توان پیدا نه کړي. (هغه کتاب مکتوب ۳۱۸)
ګورنر جنرال پر افغانستان باندي د بل ځل یرغل کولو او له افغانانو څخه د انتقام اخیستلو لپاره د جنرال پالک په څېر ازمیېل سوی سړی انتخاب کړی وو. دا داسی انسان وو چي نه یې د کلیو په سوځولو، نه په قتل عامونو او نه د ماشومانو او ښځو په وژلو زړه سړېدی. هغه په حقیقت کي داسي سړی وو چي انساني عاطفه یې په قاموس کي نه وه.
نوی ګورنرجنرال لارډ ایلینبرا په بېرحمي او افغان دښمني کي تر پخواني ګورنرجنرال لارډ آکلینډ په کمه نه وو. ده ټول هغه هدایتونه تایید کړل چي پخواني ګورنرجنرال، پالک ته ورکړي وه. ده پالک ته د اکبرخان په باره کي ولیکل چي هر کله ستا او د جنرال ناټ لښکري ښکاره سي هغه ښایي له کابل څخه ووزي. افغانستان ته ستاسي د قواوو له رسېدلو سره به د هغه مخالف مشران زړه ور سي او دا احتمال ډېر لیري نه دی چي اکبرخان به را وپرزیږي او په کابل کي به یو تش په نامه شاهي حکومت، یا د فتح جنګ او یا بل کوم مشر تر رهبری لاندي، جوړ سي.
لارډ ایلینبرا هم جنرال پالک ته ولیکل چي په کابل کي ستا او د جنرال ناټ د قواو له ګډو عملیاتو څخه هدف دا دی چي په هغه ځای کي چي موږ ماته خوړلي ده خپل زور ښکاره کړی. افغانانو ته ګوزار ورکړی خو نه د انتقام

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

اخیستلو په خاطر بلکه هغوی ته د سزا ورکولو په خاطر. تاسي به په دې عملیاتو کي له لاسه ورکړي توپونه او سامانونه ترلاسه کړی او خپل بندیان به خوشي کړی.
ګورنرجنرال د اکبر خان په باره کي ولیکل چي داسي یو احتمال هم لیري نه دی چي د اکبر مخالفه ډله به هغه تاسي ته ژوندی تسلیم کړي. ما ته د اکبر خان نیول کېدل او په لاس راوړل بې اندازې زیات اهمیت لري. ته دا واک اختیار لرې چي هغه ته د ژوندي پاته کېدلو ضمانت ورکړې؛ مګر په دې موضوع کي به نور شرایط پر ځان نه مني. زه جداً دا هیله لرم چي دغه مشر، چي د مکناټن ښکاره قاتل دی او د برتانیي له پوځ سره یې خیانت کړی دی، پرته له هیڅ ډول شرایطو، زموږ لاسته راسي.
ګورنر جنرال یو ځل بیا پالک ته ولیکل چي ته باید د خپلو اهدافو د ترلاسه کولو لپاره ټوله تکیه او حساب پر خپلو قواوو وکړې او په داسي توګه د برتانیي زور وښیې؛ چي نه د جنګ له اصولو او نه د برتانیي له بشر دوستی سره مخالف عمل وي. مګر کله چي دي خپل زور وښود نو بیا به، د حکومت له امر سره سم، له افغانستان څخه راوزې.
ګورنر جنرال په تکرار ولیکل چي ته باید په هغه ځای کي چي د برتانیي پر پوځ باندي بد بختي راغلي ده دا وښیې چي د برتانیي پوځ نه ماتېدونکی دی. ته باید پوځي قواوې په سالمه توګه بېرته هند ته را ورسوې؛ چي دلته ورته ډېره سخته اړتیا ده. (پېپرز مکتوب ۴۱۵)
ګورنر جنرال د اکبرخان له نیول کېدلو سره ډېره زیاته علاقه درلوده او له یوه لیک څخه صفا معلومېږي چي ده اکبرخان ته د اعدام سزا غوښته. د اګسټ پر دریمه یې جنرال پالک ته د هغه په باره کي خاص مکتوب واستاوه. ده ولیکل چي که دي چیري اکبر خان، بیله قید او شرطه، په لاس درغی خو د ژوندي پاته کېدلو غوښتنه یې کړې وه؛ نو زما غوښتنه دا ده چي ته به هغه ته ووایې چي د سر ویلیم مکناټن د قتلولو په ګناه به محاکمه کېږي. نو ته به دی بندي کړې او داسي سلوک به ورسره وکړې لکه د کوم بل دغه ډول جنایتکار سره چي کېږي او کله چي محکوم سو نو له هغه سره د هغه د جنایت په مطابق داسي عمل وکړه لکه د یوه بل قاتل سره چي باید وسي.
ته باید د هغه په محاکمه کي تلوار ونه کړې او داسي نه وي چي د ده د قتل محاکمه چي، څوک انکار نه سي ورباندي کولای او یو منلی حقیقت دی، په نیمګړو شواهدو پیل کړې.
یوازینی دلیل چي ته باید د اکبرخان محاکمه وځنډوې دا کېدلای سي چي که چیري هغه اعدام سي نو افغانان به هغو انګرېزي بندیانو ته تاوان ورسوي چي اوس هم د هغوی په لاس کي دي. په هغه صورت کي نو ته د خپل قضاوت سره سم عمل کولای سې. (مکتوب ۴۳۹)
که څه هم چي ګورنرجنرال خو، جنرال پالک ته، د افغانستان د بیا فتح کولو او د افغانستان اولسونو ته، چي انګرېزانو ته یې هیڅ تاوان نه وو رسولی، بلکه د خپلي خاوري څخه یې دفاع کړې وه، د سزا ورکولو هدایت ورکړی وو؛ او د دې هدف لپاره یې یو مجهز او لوی پوځ ترتیب کړی وو؛ مګر دا قوه هم له پېښور څخه تر جلال آباد پوري د پښتنو له مقاومت سره مخامخ وه او ځای پر ځای یې تلفات ورکول. دا قوه نه یوازې، د خپلو متحدینو، سیکهانو له حملو سره مخامخ سوه؛ بلکه په خیبر کي اپرېدیو هم پر کراره پرې نه ښودله.
په هغه رپوټ کي چي ګورنرجنرال لارډ ایلینبرا سِري کمېټي ته ورکړی دی راغلي دي چي په لالپوره کي د مومندو قومي مشر سعادت خان د جنرال پالک پر قوې باندي حملې کړي او له ډېر مقاومت څخه وروسته بېرته غرونو ته تېښتېدلی دی. پېپرز مکتوب ۲۶۴
سعادت خان مومند، له لویه سره، د انګرېزانو د مداخلي مخالف وو او د هغوی ګوډاګی پاچا شاه شجاع یې نه مانه. انګرېزانو هغه لیري کړ او پر ځای باندي یې، د هغه تربور، طره باز خان ته قدرت وسپاره. طره باز خان د انګرېزانو وفادار ملګری وو او د جنرال سېل له محاصره سوې قوې سره یې مرستو ته دوام ورکړ.د انګرېزانو له ماتي وروسته سعادت خان، د خپل قام په مټ، له طره باز خان څخه قدرت ونیوی. انګرېزانو د سعادت خان پر ځای بیرته طره باز خان ته خاني وسپارله. البته د انګرېزانو له وتلو څخه وروسته بیرته حق و خپل حقدار ته ورسېدی او د مومندو قام بیرته خپل واک سعادت خان ته وسپاره.
که څه هم چي په کابل کي خو د شاه شجاع حکومت هسي هم تش په نامه اداره وه خو د اپرېل پر پنځمه د هغه له وژل کېدلو سره دا تش په نامه مرکزیت هم له منځه ولاړ او په کابل کي د مشرانو ترمنځ د قدرت پر سر شخړي پیل سوې. اکبرخان هم تر قیامته پوري د جنرال سېل د قوې محاصرې ته دوام نه سو ورکولای. هغه ته په څلورو میاشتو کي له کابل څخه هیڅ مرسته را ونه رسېدله او له هره پلوه له ستونزو سره مخامخ وو. کنه نو د جنرال پالک قوې به هم د خپل ګورنرجنرال د توصیو عملي کولو ته فرصت نه وای پیدا کړی.
البته ډېر داسي قومي مشران موجود ول چي تر پایه پوري د انګرېزانو زور او زر ته تسلیم نه سول. له هغه لیک څخه چي محمد شاه خان غلجي کپتان میګریګور ته لېکلی دی په څرګنده ښکاري چي میګریګور له هغه څخه غوښتنه کړې ده چي بندیان د جنرال پالک کمپ ته واستوي او په بدل کي به انعام ترلاسه کړي خو محمد شاه خان غلجي منفي جواب ورکړی دی او ورته لیکي یې دي چي تاسي مهرباني کړې وه چي زما سره مو د دوستی اظهار کړی او جنرال پالک ته مو، د انعام په بدل کي، د بندیانو د سپارلو غوښتنه کړې وه خو زه باید دونه درته ووایم چي نمک حرامي نه ستاسي په مذهب او نه زما په مذهب کي روا کار دی. زه به بندیان سردار محمداکبر خان ته سپارم او هغه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

به يي د خوشي کولو په برخه کي فيصله کوي. تاسي به د بنديانو د خوشي کېدلو په برخه کي له سردار سره تماس ونيسی او ماته به وليکی چې زه سردار ته څه ووايم؟ (پيپرز مکتوب نمبر ۳۹۹)

نوربيا

د سيل قوه له څه باندي څلورو مياشتو راهيسي محاصره...

عبدالباري جـهاني_

شاه شجاع، امير دوست محمد خان او برتانيه, اته ديرشمه برخه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزی بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په ځير و لولـئ